

DANIEL TURCEA

EPIFANIA

Cele din urmă poeme de dragoste creștină

Ediție îngrijită de Lucia Turcea și Pr. Sever Negrescu

Ediția a doua

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA

Iași, 2024

CUPRINS

*O poezie de fidelă redare și de profundă trăire
mistică a învățaturii creștine ortodoxe*
(Pr. Prof. Dumitru Stăniloae) 11
Notă la ediția întâi 27

PUTEREA DE A FI, DIN NOU, DE DUMNEZEU APROAPE

Poezia este slujire și jertfă 31
Desăvârșire 33
Izvorul 34
Netulburat 35
Puternic I 36
Înțelegere 37
Chemat 39
Ardere 40
Bucurie 41
Puternic II 42
Cerul este ascunsul natural al Logosului 44
Puterea de a fi din nou, de Dumnezeu, aproape 46
Adevăr 49

Iertare	51
Mărturisire	52
Muntele schimbării	53
Întoarcere	54
Înviere	55
Avva	57
O, strălucire, o, taină	58
Puritate	59
Cei ce se vor schimba	61
Lumea scăldată-n Lumină	63
Cerul	64
Lecția trezviei	66
Adevăr	68
Lumina Luminii negrăite	69
Zbor	70
Gând	71
Taină	72
Lumină din Lumină	73
Omul	74
Doar golul paginii rămas	75
Iulita	76
Trezvie	77
Dar și în arătarea negrăită	78
Policarp	79
Iubire	81

Clar	82
Smerit	83
Îmi ești frate	84
Unul	85
Treaz	86
Sebastian	87
Singurătate	88
Așa ai făcut trupul	89
Poemul înflorind lumină	90
O, pace	91
De nasc în om înțelesuri	92
Vinovat	93
Apostatul	94
La zidul Babilonului	95
Chemarea Fiului	98
Cuvântul mântuitor	99
Sufletul	100
Extaz	101
O cântare a treptelor	102

NU-N ȚĂRÂNĂ ÎNVEȘMÂNTAT SE CUVINE SĂ-NTÂMPIN ATÂTA IUBIRE

Respirație	105
Mi-e dor de Tine, Doamne	109

Duhul Sfânt	111
Înviearea	113
Întruparea	115
Moartea e o eroare	118
Neamul lui Cain, neobosit	119
Trăim acest veac	122
Mintea mea va fi mormântul lor	125
Trecătoare făgăduințe	126
Vina	127
Vasele Luminii	129
Bătrânul, om al blândetelor	130
Odihna	132
Tăcerea	133
Foc	134
Cerul pogorât pe pământ	135
Străin de mine	138
Anastasia, ziua	140
Chip al Ipostasului	143
Maica Biruinței	144
Veșnicile puteri	147
Roua	149
Liniște, început al izbăvirii	150
Adevărul ascuns	151
Act singular, etern	153
Fiii Luminii	157
Cuvântul	158

Lumina nevăzută	161
A privi-n adâncul apelor luminoase ale Treimii, precum Sfântul Simeon	162
Altar	168
Păstra lumea în El	169
Isihia	171

RUGĂCIUNI

Rugați-vă pentru mine	175
Despărțire	176
Iubirea ce se pogoară	177
Dorul	179
Soarele sufletului	180
Rugăciune I	182
Rugăciune II	183
Rugăciune III	184
Rugăciune IV	185
Rugăciune V	186
Rugăciune VI	187
Rugăciune VII	188
Mireasma viei vieți	189
Umbrește-mă cu harul Tău	190

CUGETĂRI

Din convorbirile cu Părintele Arsenie Papacioc

Iubirea	193
Căsătoria	194
Călugăria	194
Lacrimile	194
Vina	194
Despre sectanți	196
Despre Camus	196
Bufonii	197
Despre Nietzsche	199
Ce gândeau grecii despre Divinitate	199
Cum gândesc alții despre Divinitate	200
Despre religiile asiatice și Creștinism	205

Din epistolele lui Ignatius

Eroare	209
Milostenia	210
Teologia	211
Crucea	212
Cuvântul	213

O poezie de fidelă redare și de profundă trăire mistică a învățaturii creștine ortodoxe *

Pr. prof. Dumitru STĂNILOAE

Lucia Turcea, talentată pictoriță bisericească, mi-a adus pe 17 august 1991 un volum inedit de poezii și de cugetări ale fratelui ei, Daniel Turcea, care m-au copleșit prin fidelitatea conținutului lor teologic ortodox, trăit însă cu o mare căldură interioară și cu o pătrundere uimitoare în adâncimea Tainei lui Dumnezeu, văzut ca lumină și ca iubire nesfârșită în El Însuși – ca Treime – și în prezența Fiului lui Dumnezeu, Cel întrupat și neîncetat lucrător în cei ce cred în starea Lui de jertfă, deci de extremă iubire spre eternitatea comuniunii lor cu El.

Poetul vorbește, urmând Sfântului Simeon Noul Teolog, nu numai despre cerul infinit mai presus de lumea văzută, ci și despre cerul inimii, în care de asemenea aflăm pe Dumnezeu, găsindu-se în ea la nesfârșit (*Întâia cuvântare morală*, în *Filocalia*, vol. 6, pp. 178-179), căci *inima e adânc necuprins* (*Lecția trezviei*).

Întâi trebuie să ne silim să săpăm fântâna inimii noastre, ca să aflăm în ea Cuvântul. Atunci ni se va deschide

* Prefața finalizată de Părintele Stăniloae la 27 octombrie 1991. Versurile din opera lui Daniel Turcea, la care Părintele Stăniloae face referire în studiul său, nu sunt citate în forma lor edită, ci sunt redată așa cum apăreau inițial în manuscrisul pe care Lidia Turcea i-l-a oferit în anul 1991.

însuși cerul în care se află El și, prin amândouă, cunoștința adevărată de El și de noi înșine.

Atunci, prin inimă va izvorî Cuvântul din cerul Lui. Nu se poate despărți inima, adevărata cunoștință de sine, de cer. E o interpretare a rugăciunii isihaste, despre care vorbește adeseori poetul.

Conform lui, sapa cu care săpăm, adică cunoștința de sine sau inima, este una cu rugăciunea lui Iisus. Cel ce sapă fântâna cunoștinței de sine va afla izvorând Cuvântul. Cerul e locul ascuns al Cuvântului. Cerul e cunoștința și străvezimea tainică: „Adâncul e taina,/ adâncul e tot ce e sub Cuvânt...” .

Dar rugăciunea lui Iisus sapă celui ce o practică fântâna inimii numai când este făcută cu iubire. Iar iubirea e foc al Duhului Sfânt. Când omul are iubirea, Cuvântul e și pe buzele lui: „Fii bun, Cuvântul e și el foc în inima ta, / iubește, și e pe buzele tale... / dar e și putere peste țării, / e foc ce spală sufletul tău / Duh Sfânt” (*Muntele Schimbării*).

Multe dintre aceste poezii sunt de ținuta și de valoarea imnelor bisericești, dar având prospețimea potrivită omului de azi. Multe poartă numele de „rugăciuni” și sunt, de fapt, adresate lui Hristos, la persoana a doua, cu smerenie, cu căldură și ca o mărturisire a iubirii negrăite ce o trăiește poetul față de El. Așa sunt poeziile intitulate *Rugăciune I, II, III, IV, V, VI, VII*. Asupra cuprinsului acestor rugăciuni vom poposi mai încolo.

Mai înainte, am voi să spunem unele cuvinte mai concrete despre cugetarea sau simțirea principală care însuflețește această creație poetică unică în literatura românească și poate chiar în literatura universală.

Tema ei principală este *Lumina* pe care ne-o dăruiește Dumnezeu, lumină ce este una cu *Iubirea* și aceasta

una cu *viața eternă* sau cu *scăparea noastră de moarte*. Lumina, sau iubirea, sau viața aceasta, ne este dăruită nouă prin jertfa Fiului lui Dumnezeu.

Dumnezeu este, astfel, pentru poetul acesta, Dumnezeul iubirii. Iar Dumnezeu al iubirii este pentru că este Dumnezeu în Treime. Acesta este și *mottoul* cu care își începe autorul acest volum inedit de poezii: *A fi în Dumnezeu înseamnă a fi în iubire*. Este un citat luat din *Întâia cuvântare morală* a Sfântului Simeon Noul Teolog, publicată în *Filocalia românească*, vol. 6.

Menționăm în legătură cu aceasta că poetul dovedește, atât prin câteva citate din volumele 4, 5, 6 ale *Filocaliei*, cât și prin spiritul general al poeziilor, că a citit și a aprofundat *Filocalia*.

Înțelegerea luminii ca iubire apropie poeziile lui Daniel Turcea de *Imnele dragostei dumnezeiești* ale Sfântului Simeon Noul Teolog. Dar aceasta nu le privează de nuanțele unor forme de expresie de necontestată originalitate și subtilitate.

Urmând Sfântului Simeon, poetul vorbește despre *Lumină* tot atât de mult cât vorbește despre *Iubire*. Și socotește că în mod special poezia e în măsură să exprime minunea iubirii, care este una nu numai cu lumina, ci și cu frumusețea, și în acestea este *Adevărul*. Iar toate sunt o taină negrăită: *Adevărata poezie / Iubire... / Taină*. Ea trăiește Frumusețea și Adevărul, care sunt *una în Lumină*. De taina aceasta *nu te poți apropia decât trăind-o în desăvârșită iubire*. (*Poezia este slujire și jertfă*).

Vorbind în special despre iubire, poetul spune: „Nu voi înceta să scriu despre Iubire, / chiar dacă o viață de cărți n-ar convinge, / n-ar împlânzi decât un singur om” (*Trăim acest veac*).

Dar setea nepotolită de dragoste este setea de Dumnezeu. Numai prin iubire mă unesc cu Dumnezeu, spune poetul, pentru că numai ea alungă răul din mine ca despărțire de Dumnezeu: „Doamne, greșit-am, ajută-mă / să zdrobesc răul din mine / ca să izbucnească din adâncul făpturii, / din grăuntele Tău de muștar / iubirea!” (*Mărturisirea*).

Identitatea Iubirii cu Lumina o preciza poetul, urmând Sfântului Simeon, și prin următoarea afirmație: sufletul se poate face vas al iubirii mai mult decât cerul, când, spălându-și păcatele prin lacrimi, se face vas al luminii: „Fața sufletului scăldată-n lacrimi / îl arată iertat de Lumină, / El poate fi vas acestei Lumini (al lui Hristos, n.n.) / așa cum nici cerul nu poate fi / prin iubire și jertfă” (*Iertare*). Se pare că aici înțelege prin *cer* pe îngeri.

Dumnezeu, chiar în Hristos, e mai presus de toate cuvintele afirmative și negative. Numai prin iubire poate simți omul urma pașilor Lui și strălucirea Lui dumnezeiască în veșmântul Său omenesc. Și numai prin iubire se naște în fântâna inimii lui setea de Dumnezeirea Lui.

Hristos e deasupra cuvintelor și tăcerii, pentru că e deasupra oricărui gând. Dar iubirea face cuvintele vase. El este „deasupra oricărui gând / deasupra tăcerii... / nevăzut de cuvintele / ce-i sunt vase... / deasupra oricărui «nu» / și a oricărui «da» / acolo începi Tu, cu adevărat / Și ne iubind nu ne putem apropia / nici de urma pașilor Tăi, / nici de strălucirea veșmântului, / nici setea aceasta, mistuitoare, / nu naște în fântânile ei”. Misterul mai presus de existență al lui Dumnezeu nu poate fi cuprins de gânduri, ci doar simțit de iubire. Dar și iubirea ne-o comunică El (*Puterea de a fi, din nou, de Dumnezeu, aproape – I. Sete*). La setea aceasta de iubire mistuitoare a noastră nu poate să ne ducă decât *Cele Trei ale Iubirii de o Ființă Fețe* (*II. Vederea*). Când această sete se naște în om, e ca un

foc adânc ascuns privirii, minții, care te trezește din răceala în care dormi și te face să fii din nou aproape (Puterea de a fi, din nou, de Dumnezeu, aproape – I. Orb). Poetul e conștient de paradoxul că omul, pe de o parte, e capabil să fie lăcaș al Duhului și, ca atare, capabil să primească în sine Lumina dumnezeiască atunci când *trece în starea nepătimirii*, sau că, pe de altă parte, „Cuvântul se face în noi clar și luminos / și Fața Lui asemenea soarelui / și veșmintele albe, iar cuvintele / străvezii, neumbrite / se vor umple în El de toate puterile și harurile”; dar, pe de altă parte, că: „El este infinit / mai presus de aceste puteri, deci, că mintea omului: a trecut prin aceasta / dincolo de realitatea celor de sub fire... / odihnindu-se în chip neștiut / prin depășirea existențelor... / în taina negrăită”. (*Cerul este ascunsul natural al Logosului*).

Că omul vede și comunică Lumina, dar pe de altă parte este taină inepuizabilă, cu atât mai mult este astfel Dumnezeu și, în mod mai clar, Logosul întrupat ca om. Numai astfel e posibilă o cunoaștere fără sfârșit. Mulțumirea este veșnică, ea se dă prin amândouă. Misterul cel mare nu ni-l arată nici minunata organizare a tuturor, nici revărsarea de putere prin toate, ci Întruparea: „Întruparea petrecută-n tăcerea lui Dumnezeu, / umilirea Lui până la moarte / când iadul s-a cutremurat neputând / suporta atâta lumină” (*Puternic II*).

Minunea cea mai mare este că Dumnezeu Însuși Își face proprii cele omenești și Se coboară smerindu-Se până la iad, dar tocmai prin această smerire umple iadul de o Lumină ce n-o poate suporta. Taina cea mare nu e o lume fără Dumnezeu, nici un Dumnezeu Care trebuie să rămână despărțit de lume, ci Hristos, în Care iubirea învinge despărțirea dintre Dumnezeu și Creație.

Autorul volumului arată și direct că identitatea între Lumina și Iubire a aflat-o la Sfântul Simeon, într-o poezie intitulată *Sfântul Părintele nostru Simeon Noul Teolog*, în care se mărturisește puternic inspirat de gândirea acestuia, descriind înțelesul multiplu al trăirii luminii lui Hristos de cei ce o primesc: „Îngenunchind înaintea ei / Lumina privind în Iubire / Lumina grăind în Iubire / Lumina ce-nțelege Lumina ce vede Lumina / Lumina ce luminează Lumina / Iubirea ce-ncepe-n Iubire / și e Dumnezeu al Iubirii...”.

Cei ce trăiesc astfel lumina lui Hristos se află des în îngerească bucurie încă pe pământ și sunt cei *care mereu învie*. Căci Lumina aceasta este Viața în sine. Ea este: „Unul fără început, nesfârșit / având toată puterea de a fi / Iubire, Lumina și Viață. / Viața iubind Lumina / Iubirea luminând numai Viața”.

Tocmai pentru că Dumnezeu este Lumina nemărginită, ea ne rămâne mereu o taină ascunsă în neștiință. Aceasta este mistica luminii. Cu cât vezi mai mult din ea, cu atât ți se arată mai presus de înțelegere, de cuprindere: „Privind ce nu se poate privi / Desăvârșita neștiință începe / Văzând ce nu se poate vedea / Lumina dinaintea Luminii / E mai departe de gând / decât cerul”. Cerul e departe de orice cugetare omenească. Dar Dumnezeu, ca Lumina, e mai departe și de cugetarea cea departe de cer. Îl trăim ca fiind mai presus de tot ce gândim.

Pe măsură ce sporim în *vederea* luminii dumnezeiești, *vedere* din care nu ne putem opri, sporește în noi lumina tainică. Pe cât se poate vorbi deci de taina Luminii, tot pe atât se poate vorbi și de Lumina tainică. Lumina dumnezeiască după Cuvântul născut să Se comunice deci, fiind prin sine iubirea, e firesc ca atunci când i-a văzut pe oameni suferind din lipsa de iubire să meargă până

la jertfa din iubire, rămânând ca iubire taina supremă, dar taina aceasta fiind, în același timp, Lumina. Ea e *prea întunericul și prea Lumina*.

Lumina se arată ca iubire și nemurire și în faptul că cei ce se iubesc sunt *fii ai luminii (Fiii Luminii)*. Cel ce iubește și pe omul care îl urăște e fiu al Luminii fără de moarte. Suprema asceză și nemurirea stă în aceea de a-i iubi pe toți.

Din Iubire e Cuvântul și din Cuvânt Iubirea. De aceea Cuvântul e Lumină. A fost odată când Cuvântul era totul cu Lumina Lui. Nu era timp, nici soare și El a luat trup pentru a arăta că merge din iubire până la jertfă (*Cuvântul*).

Dar cuvintele noastre nu ne pot duce până la redarea Cuvântului ipostatic dumnezeiesc, însă le urmează tăcerea care grăiește (*Vasele luminii*).

Un mare număr de poezii sunt dedicate Sfintei Împărtășiri de Trupul și Sângele Cuvântului jertfit din iubire pentru oameni. Însăși Împărtășirea de El este un act în care El Își manifestă iubirea Lui: „O sete de desăvârșire mă arde, / prea puțină îmi este viața / și de-ar fi o mie de ani, prea puțină / Dumnezeu mă primește, e-n mine / Trupul și Sângele Lui / sunt în temnița de carne a inimii mele, / în sufletul meu, încă întunecat, / prea puțină este dragostea mea” (*Străin de mine*).

Venind în noi prin Sfânta Împărtășanie, răsare ca lumina din ceruri, fapt care îi umple și pe îngeri de înfricoșare, de atâta coborâre, cum nu poate avea loc față de ei: *Lumină în mine ca-n ceruri răsar / Trup și Sânge, / pâine și vin, / îngerii nu îndrăznesc să privească / Potirul / dumnezeiasca Hrană (Bucurie)*.

Ei se miră „cum, din pământ fiind, / să cuprind, / cort să-I fiu și altar / Celui ce-n ceruri de har / nu se poate, de îngeri, în cer / să se cuprindă” (*Bucurie*). E cea mai mare minune a iubirii, coborârea la cei îmbrăcați în cel mai smerit veșmânt, îmbrăcându-Se El Însuși în formele materiale ale Creației Sale, în sânge și carne, ba chiar în pâine și vin. Îmbrăcat în trup și sânge intră cu ele în *temnița inimii mele*, în sufletul încă întunecat, care-L primește cum primește iarba focul, ca să fie ridicat în adevăr, în *Lumină, în nesticăciune, în nemurire (Ardere)*. E cea mai mare minune că Dumnezeu, Focul nepieritor, nu arde Creația Sa din nimic, ci îi dă viață nemuritoare. E cea mai mare iubire aceea care vine „în trupul acesta numai rană și întuneric / urmat îndeaproape de moarte, / ce nici pe sine / nu se știe / și nu s-a văzut”, făcându-și-l cort, poetul strigă: „Lumină mai presus de strălucire, vino, iartă, / rămâi în cortul meu / deschide cerul și ochiul inimii” (*Izvorul*).

Hristos Cel înviat este cu noi, în toată Lumina Dumnezeirii Sale, în fiecare Liturghie. Prezența Lui este descrisă într-un mod care întrece orice imaginație: „Este cerul pogorât pe pământ / cu îngerii mai mulți ca stelele / înconjurându-L / o, vuiet de aripi neauzit / El este Mirul ce inundă universul / dar noi nu știm / El este Aerul, / El este Viața, / El este Sângele, / îndumnezeindu-ne. / El ne cheamă pe noi, care / L-am răstignit / De L-am duce acasă / Lumină aprinsă / în inima inimii, / peste adânc...”. „Cerurile se deschid înaintea noastră / și vine potopul de raze / și vine Dumnezeu ca roua în potir” (*Cerul pogorât pe pământ*). El Se află în ceruri și în inima noastră: „Mângâie cerul cu mâinile Lui străpunse / de cuie de fier în sufletul meu le-ntinde-n adâncul inimii / care bate cu Cel răstignit” (*Foc*). Inima Lui bate iubitoare împreună cu inima

SINGURĂTATE

privește cerul, răstignit în stele,
mormânt iubirii, dacă nu-i văd chipul,
dar cerul este pleoapa ce se lasă
pe sufletul rănit

ce nu mai vede
drumul întoarcerii.

AȘA AI FĂCUT TRUPUL

Așa ai făcut trupul,
ca pe-o biserică însuflețită,
atomii ca-n galaxii se rotesc
iar pielea este un cer îngenuncheat,
genele ca razele privirii,
– se va deschide atunci pământul pleoapelor –
buzele ca o pogorâre și ca o înălțare
Cuvânt și Duh împreună grăind.

POEMUL ÎNFLORIND LUMINĂ

cum ne-am înjugat cu moartea,
cum ne-am dat stricăciunii,
plânsul, lacrimile, înțelesurile cele luminate
și iată,

la cei ce stăteau în întuneric
a venit Soarele!

În moarte, Viața!

Marginile pământului s-au umplut de uimire.

O, PACE

Iată-L,
 în Iubire luminând!

O, pace,
 în cele dinlăuntru,

Cum te vei spune,
 când străină
 cuvintelor ești?

Ca un cer
 pogorând,
ca o însorire

 pentru cei ce te-au gustat.